

Négykéznégyláb

Szurcsik József „grafirkái”
Császár László verseihez

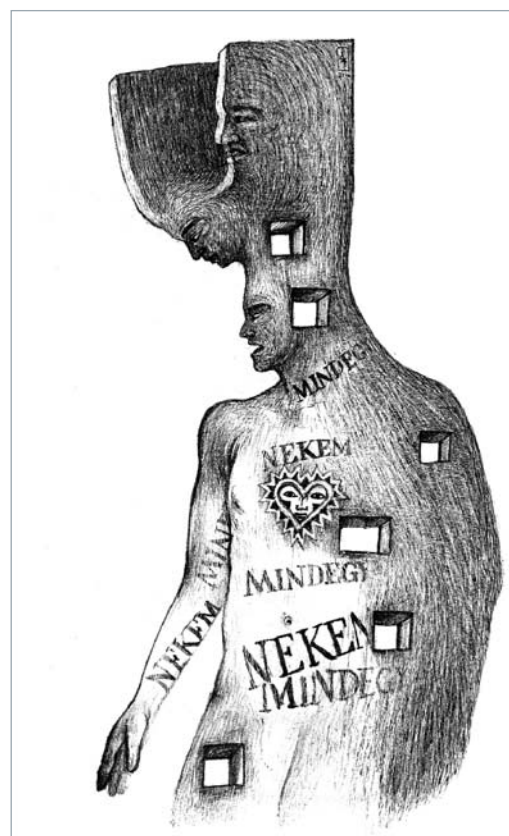
RÉVÉSZ EMESE

Császár László: *Nyolckéznyolcláb*. Szurcsik József grafirkáival.
Ab Ovo Kiadó, Budapest, 2017, 220 oldal, 2950 forint

Császár László első verseskötetének címe – *Nyolckéznyolcláb* – közösen megélt élményre utal, legyen az kocsmai beszélgetés Pilinszkyvel és Latinovits-csal, vagy éppen a jelen kötet maga. A könyv-illusztráció kétszereplős játék, amolyan „négykéznégyláb”, ahol az író társul ezúttal Szurcsik József szegődött. A kortárs költészethez lényegesen gyakrabban társul a kortárs művészet, mint a prózához, talán mert a vers könnyebben elviseli a képeket, szívesebben belemegy azok sajátos asszociációs játékába; míg fordítva: a képek kevésbé vannak alávetve, úgy szövetkezhetnek a szavakkal, hogy közben vizuális autonómiájuk lényegét is megőrizhetik. A keménytáblás, igényesen tipografált, több mint kétszáz oldalas kötet csaknem minden oldalára jut rajz. Ezúttal tehát nem csak amolyan tessék-lássék illusztrációról van szó: Szurcsik József szó szerint tele „grafirkálta” Császár „tüskéknek” nevezett verseit. A képek az író kifejezett kérésére születtek: Szurcsik egy év alatt, minden egyes vershez összesen több mint kétszáz rajzot készített. A képek nagy része tehát közvetlenül a szöveg ihletésére született. Más részük viszont olyan rajz, amely korábban az író inspirálta, ezért került be a kötetbe. Így vannak köztük 25 évvel ezelőtti kompozíciók is. A rajzok

előzményének legtöbbje tollrajz, de akad köztük rézkarc, ceruzarajz és számítógépen készült grafika is.

A kiváló grafikai tervezésnek köszönhetően, de főként Szurcsik képi világának eredendő koherenciája miatt, ebből a technikai és időbeli eklektikából a néző-olvasó mit sem érzékel. Az egységesen fekete-fehér vonalrajzokat a kötetet tervezőként is jegyző Szurcsik úgy helyezte el, hogy azok oldalról-oldalra változó módon, eltérő szövegtükörrel jelenjenek meg. Ily módon minden egyes oldalpár önálló kép-szöveg kompozíciót alkot. Akadnak ugyan a képek között hagyományos, egész oldalas rajzok, de sokkal jellemzőbb tördelésükre az aszimmetria, az oldal szélén, alján olykor töredékesen megjelenő motívumok szabálytalan halmozása. Ez a játékos, ötletszerű elhelyezés a rajzokat a lapszéli firka karakteréhez közelíti azt a helyzetet imitálva, amikor verset olvasó rajzoló vizuális asszociációit automatikusan jegyzeteli, a szöveget a maga képi világa mentén interpretálja. A lélegzetvételnélgy ürességek, „lapszendek” különösen jól tagolják az olvasott látványt, néhol időt hagyva a szavak kifutásának, másutt pedig behúzza az olvasót egy képi motívum szövevényébe.

ne azután a hal után ácsingózzunk
amelyik kerekét oldott
sőt ellenkezőleg csak azokat nevezzük
halaknak akik a hálónkban vergődnek

kiméljük magunkat ne tanítsuk
a halakat úszni talán tudnak

nyugodjunk bele ez az élet rendje
halból lettünk hallá leszünk

örök bizonytalanságban kezünkben
horgászbottal szánkban horoggal

fárasztjuk egymást mindörökké

MEGISMÉTELT VAGYONVIZSGÁLAT

a halál semmiféle zaebben nem katalodik
elvéve sem vadászok céltalan
vagyonnyilatkozataira

a kastélyban szorongót bármilyen
büdös a szájá éppoly könnyedén
órába rántja minden föltátnak
szint rugkapálás ellenére nem két
papírokat semmiféle igazolást
fura ábrán különös oblatg
a protekció sőt hírből sem ismerik

minden forgatás helytelen megédenő
hiperkatív megfigyelő hatalmas
olbjával átvágya nemzeti
diszponerogvedék azanyra himzett
ékes szalagját

nincs itt semmiféle mutyi
soha nem két alkut eszébe se jut
matatni megalkuvó jobb kezek
vagy rosszabb zsebek után

miért a keresgélne barádot tudja
erdekből keresik kegyét

211

Császár László versei konkrét, jelenkori képekben gazdag, néhol nagyon is közéleti láttelepek mai magyar valóságunkról. Szurcsik képei viszont – a tőle megszokott módon – inkább szimbolikus alakzatok, szürreális emblémák. Császár versei és Szurcsik képei között bőven marad tehát tere az olvasó-nézőnek egyikről a másikra kapcsolni. Találkozási pontjuk az ember maga, a szövegekben húsba vágóan igazi, a képekben elgondolkodtatóan általános formájában. Szurcsik számos ismerős humanoid alakzata visszatér itt: a monumentummá merevedett hatalom képétől a saját közhelyeinek foglyává vált szolgálényekig. Császár néhol nagyon is realista, a hűgyszagú magyar valóságot lefestő képeivel szemben Szurcsik lényeiének építőanyaga csupa séma, álarc, üres frázis. A szövegekhez legtöbbször asszociatív módon kapcsolódnak, máskor viszont szinte szó szerinti illusztrációk, olyannyira, hogy a versek szavait némely lény tetoválásként a testén viseli. Ahogy a direkt illusztráció, úgy a grafikák archaizáló, popularizáló stílusa is szándékos stílárís döntés. Az archaizálás néhol a vonalrajz alakításában érhető tetten, a 18. századi pontozó modorú vagy a 19. századi tónusos fametszetek stílusát imitálva. Szurcsik emellett nagy biztonsággal használja a populáris grafika évszázados hagyományát, élvezettel merítve a romantikus kalendáriumok, műkedvelői rajzok, a graffiti és a tetoválás szerteágazó hagyományából.

Évtizedek óta csiszolt kiborgharcosai, transzhumán bürokratái, androgün vágyakozói izgalmas kisülések közepette egyesülnek Császár Moszkva téri verseivel. Külön-külön is, de így együtt meg fölöttébb, nagyon is részei közéletünknek.

A JEHOVALÁNY FORRÓ SZERELME

őlemben forró macska ül
vezeti kezem ne legyen
embertelen

a gyermekék a bolondok
meg a bölcsök
folyton kérérdzgetnek
faggatóznak
bőszeműk ez

az ember gyakran tanú
rftkában vértanú

milyen lehet egy jehovalány
sereplme miféle iteleni
tíz lakhat benne
amit talán valaholman
lepett mire használja

32 foga van feltételezem harap
velük az ilyben vagy nem

miféle bensőséges kapcsolatban
álhat imádottjával tegeri
vagy magázza

